

ПОЛІТИКА

Трамп, Путін, Сі. Вся справа у мінералах? США хочуть, щоб Китай зняв обмеження на експорт критично важливої сировини

22 жовтня 2026, 07:15

Працівник поливає водою територію родовища рідкісноземельних металів у повіті Наньчен, провінція Цзянсі, Китай (архівне фото)

Метью Фулко

ВАШИНГТОН – Коли президент США Дональд Трамп і лідер Китаю Сі Цзіньпін зустрілися у Вашингтоні минулого місяця, їм не вдалося досягти прогресу в одному з найбільш суперечливих питань у двосторонніх відносинах: щодо жорстких обмежень Пекіна на експорт критично важливих мінералів, які спричинили збої як у ланцюгах постачання Пентагону, так і в комерційному секторі.

Дональд Трамп і Сі Цзіньпін погодилися продовжити торговельне перемир'я, термін дії якого спливає 10 листопада, ще на два місяці. Однак це продовження не вирішує головних занепокоєнь Вашингтона щодо недостатніх обсягів експорту мінералів із Китаю.

Під час липневих слухань у комітеті Сенату з питань фінансів торговий представник США **Джеймісон Грір** заявив, що експорт мінералів із Китаю «не такий масштабний, як нам хотілося б, і відбувається не тими темпами, як нам хотілося б».

Китай домінує у світовому видобутку та переробці критично важливих мінералів і рідкісноземельних постійних магнітів, які зберігають магнітні властивості необмежено довго, без потреби в зовнішньому живленні. Рідкісноземельні постійні магніти є ключовими для роботи всього: від двигунів електромобілів і вітрових турбін до винищувачів і систем наведення ракет.

Міжнародне енергетичне агентство (МЕА) – автономна міжурядова організація зі штаб-квартирою в Парижі – оцінює, що Китай є провідним переробником 19 із 20 ключових стратегічних мінералів, а його середня частка на ринку становить **70 відсотків**. За даними МЕА, Китай ще міцніше закріпив свої позиції на ринку постійних магнітів, займаючи **94 відсотки** світової частки ринку.

Пекін використав своє домінуюче становище у сфері критично важливих мінералів як зброю для протидії американським санкціям щодо свого напівпровідникового сектору та митам адміністрації Трампа. Він налаштував систему експортного контролю таким чином, щоб чинити максимальний тиск на ланцюги постачання Пентагону, уникаючи при цьому масштабних збоїв у цивільних галузях промисловості, що могло б спричинити ескалацію конфлікту з Вашингтоном, чого правляча **Комуністична партія Китаю (КПК)** не бажає.

Загалом, згідно з даними китайської митниці, у серпні Китай експортував до США 512 метричних тонн рідкоземельних постійних магнітів, що на 21 відсоток менше, ніж у липні, і на 13 відсотків менше, ніж роком раніше.

Напередодні саміту Сі Цзіньпін прагнув використати домінування Китаю у сфері стратегічних металів, щоб домогтися тривалого торговельного перемир'я зі Сполученими Штатами, зазначає **Томаш Надровскі**, портфельний менеджер нью-йоркського фонду Amvest Terraden Critical Minerals Fund.

«Китай має такий «кран», який він може відкривати й закривати – і саме це визначає потік критично важливих мінералів до США та інших країн», – сказав він

“ Китай має такий «кран», який він може відкривати й закривати

Томаш Надровскі

у інтерв'ю Радіо Свобода.

«Продовження торговельного перемир'я на два роки надало б цьому інструменту ще більшої цінності», ще більше закріпивши залежність США від китайських ланцюгів постачання критично важливих мінералів.

Адміністрація Трампа побоювалася, що в умовах дворічного перемир'я «всі [як комерційні виробники, так і виробники оборонної продукції] розслабляться і подумують: «Нам не потрібно будувати нові виробничі потужності», – зазначає він.

«США не можуть дозволити собі залежати від стратегічних «вузьких місць» у постачанні ресурсів, які є життєво важливими для нашого оборонно-промислового комплексу та таких базових галузей, як автомобілебудування», – заявила в інтерв'ю **Махназ Хан**, віцепрезидентка з питань політики щодо критично важливих ланцюгів постачання в організації Silverado Policy Accelerator у Вашингтоні.

«Двомісячне перемир'я, про яке домовилися Трамп і Сі, «дає США час, але не усуває фундаментальну вразливість», – зазначила вона.

Чоловік за кермом фронтального навантажувача переміщує ґрунт із вмістом рідкоземельних мінералів для завантаження в порту Ляньюньган у провінції Цзянсу на сході Китаю, для експорту до Японії (архівне фото)

Співпраця із Центральною Азією

У рамках зусиль, спрямованих на зменшення залежності від Китаю в сфері критично важливих мінералів, адміністрація Трампа розгорнула масштабну діяльність. У інформаційному бюлетені, опублікованому в серпні, Білий дім повідомив, що з січня 2025 року було підписано або затверджено понад 160 угод у сфері мінеральних ресурсів на загальну суму близько 40 мільярдів доларів.

Хоча адміністрація надає пріоритет внутрішньому видобутку корисних копалин, у деяких випадках закордонні проєкти є більш доцільними. Це стосується вольфраму, який у Сполучених Штатах не видобувають із 2015 року. Вольфрам є важливою складовою військової сталі, авіакосмічних компонентів, боєприпасів та броні для наземної техніки. Завдяки своїй високій щільності цей метал використовується для стабілізації та керування ракетами та літаками.

Важливість вольфраму для оборонної галузі спонукала адміністрацію Трампа підтримати проєкт у Казахстані вартістю 1,1 млрд доларів. Згідно з угодою, підписаною в листопаді 2025 року між американською компанією **Cove Capital** (нині відома як **Cove Kaz Capital Group**) та державною казахстанською гірничодобувною компанією **Tau-Ken Samruk**, обидві сторони спільно розроблятимуть одне з найбільших у світі родовищ вольфраму.

«Казахстан зробив свідомий політичний вибір на користь американської компанії, хоча, за чутками, Китай також брав участь у тендері на цей проєкт», – заявила в інтерв'ю Радіо Свобода **Акбота Карібаєва Мейєр**, наукова співробітниця Каспійського центру політики у Вашингтоні. Вона пояснює, що це рішення є прикладом багатовекторної зовнішньої політики Казахстану, спрямованої на збереження стратегічної автономії шляхом балансування відносин із провідними державами.

Буріння, техніко-економічні дослідження та підготовка майданчика розпочалися після офіційного закриття угоди. Проте повноцінне комерційне виробництво з'явиться лише за кілька років.

«Чи є ці проєкти в Казахстані життєздатними? Так, безумовно. Однак без субсидій дуже складно обґрунтувати їхню економічну доцільність», – сказав в інтерв'ю **Ієн Ленг**, професор Колорадської школи гірничої справи та заступник директора її Центру інновацій у сфері критично важливих матеріалів.

«В ідеалі я хотів би реалізувати щось [у плані інвестицій у видобувну галузь], що обмежувало б державні витрати та забезпечувало певний рівень конкуренції», – каже він.

Адміністрація Трампа також співпрацює з Узбекистаном з метою забезпечення поставок критично важливих мінералів.

Державний секретар США Марко Рубіо (л.) під час міністерської зустрічі у форматі «С5+1» наголосив на важливості диверсифікації глобальних ланцюгів постачання

У лютому американська сировинна компанія **Traxys** уклала з урядом Узбекистану угоду на суму 1 млрд доларів, спрямовану на розвідку та видобуток вольфраму, молібдену та міді. Ця угода узгоджується з окремим договором щодо критично важливих мінералів, укладеним між Міжнародною фінансовою корпорацією розвитку США (DFC) та Узбекистаном.

В інших країнах Центральної Азії також існує потенціал для співпраці зі США. Киргизстан і Таджикистан мають значні запаси сурми – критично важливого мінералу, який використовують як антипірен (вогнезахисна добавка), легувальний елемент для свинцю та сполука у напівпровідниках.

Під час вересневого візиту до Бішкека спеціальний посланник США у справах Південної та Центральної Азії **Серджіо Гор** та сенатор США **Стів Дейнс**, голова групи Сенату з питань Центральної Азії, обговорили з киргизькими урядовцями питання співпраці у гірничодобувній галузі.

Під час своєї поїздки вони також зустрілися з президентами Казахстану, Узбекистану та Таджикистану.

Хоча США й надалі досягають успіхів у забезпеченні поставок критично важливих мінералів із Центральної Азії, «важливо усвідомлювати, що географічне положення є обмежувальним фактором», – зазначає Карібаєва Мейер.

З огляду на близькість до Центральної Азії, «Китаю набагато легше брати участь у житті регіону».

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Рубіо обіцяє й надалі сприяти миру в Україні та прагне поглибити зв'язки США з Центральною Азією

Короткострокові та довгострокові виклики

У найближчій перспективі перед США постає серйозна перешкода на шляху до диверсифікації джерел постачання критично важливих мінералів: з 1 січня 2027 року Пентагон заборонить використання певних металів, що походять із «іноземних країн-супротивників» – Китаю, Росії, Північної Кореї та Ірану.

Заборона, **закріплена** в указі президента № 14415, суттєво звужує можливості отримання винятків із вимоги щодо використання рідкоземельних магнітів, вольфраму, танталу та молібдену з цих чотирьох країн. Оборонні компанії уже не зможуть отримати такий виняток з міркувань вартості або зручності. Щоб його отримати, вони повинні довести, що матеріали, які відповідають установленим вимогам, абсолютно недоступні, попри вичерпні спроби знайти їх альтернативні джерела.

Асоціація аерокосмічної промисловості (AIA), торговельна асоціація зі штаб-квартирою у Вашингтоні, **повідомила** в нещодавньому звіті, що деякі з її компаній-членів очікують досягти відповідності вимогам для певних застосувань до 1 січня. Іншим, з огляду на дефіцит відповідних матеріалів аерокосмічного класу для низки матеріалів, що підпадають під дію вимог, може знадобитися час аж до 2028 року або й пізніше.

AIA рекомендує адміністрації Трампа узгодити вимоги з реальною готовністю ланцюгів постачання та зберегти гнучкі повноваження щодо надання винятків.

Ленг з Колорадської школи гірничої справи зазначає, що адміністрація може надати оборонним компаніям певну додаткову свободу дій.

У довгостроковій перспективі, кажуть аналітики, США мають приділяти більше уваги переробці критичних мінералів. Десятиліття перенесення виробництва до Китаю призвели до високих витрат на дотримання регуляторних вимог, нестачі фахівців із металургії та майже повної відсутності комерційних підприємств для подальшої переробки.

«Я справді вважаю, що переробка є головною і найтривалішою перешкодою для широкомасштабної диверсифікації, спрямованої на зменшення залежності від Китаю», – заявив у розмові з Радіо Свобода **Корі Комбс**, керівник відділу досліджень у сфері критично важливих мінералів та ланцюгів постачання консалтингової компанії **Trivium China**.

«Видобуток загалом набагато менш складний технологічно. Саме в переробці найбільші проблеми з нестачею необхідних знань і досвіду. Власний досвід Китаю, який десятиліттями розбудовував свої переробні потужності, показує, наскільки це складне завдання», – каже він.

Він також зазначає, що в США бракує чітких сигналів попиту на ділянках виробничого ланцюга між переробленими мінералами та кінцевим використанням, що обмежує обсяги довгострокових угод про закупівлю, потрібних для належного фінансування розширення переробних потужностей.

З огляду на тривалі терміни реалізації проєктів, затримки з отриманням дозволів і брак капіталу, аналітики очікують, що Вашингтону знадобиться понад десять років, щоб створити проміжну ланку ланцюга постачання критичних мінералів, яка б не залежала від Китаю.

Тим часом Пекін намагатиметься використати цю тривалу залежність, щоб стримати США від запровадження подальших обмежень на розвиток передових технологій, які мають ключове значення для напівпровідників і штучного інтелекту.

Поки що це приносить успіх.

Раніше цього року адміністрація Трампа відклала внесення понад 100 китайських фірм до «чорного списку» Департаменту торгівлі США (Entity List) – переліку компаній, яким обмежено доступ до торгівлі та експорту. Це було зумовлено побоюваннями, що Пекін може ще сильніше обмежити поставки рідкоземельних металів.

Постійне домінування Китаю у сфері критично важливих мінералів також може обмежити можливості Вашингтона втрутитися у кризу в Тайванській протоці.

У доповіді аналітичного центру **Heritage Foundation**, опублікованій у січні, міститься застереження: якщо Китай повністю використає свої експортні обмеження як зброю на початку війни, США можуть вичерпати наявні запаси мінералів, **потрібних для виробництва нових сучасних боєприпасів, менш ніж за 90 днів.**

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Віткофф назвав переговори «конструктивними», але попереду «ще багато важливої роботи»

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Словаччина проведе консультації з Росією щодо постачання газу та нафти

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Пекін не підтверджує зустрічі лідерів КНР, США та РФ, але каже про сприяння мирним переговорам

Світ

Політика

Важливе на Свободі

США

Вибір редакції: світ